

דברי פי חכם חזן

מקבץ ווארטנים נחמדים לפרשת השבוע

פסוקים בא

מי נמי ההלכים... ויאמר משה בנערנינו ובזקנינו נלך (פרק י' פסוקים ח' ט')

ה"לב שמחה" פירש בדרך רמז כי פרעה נתכוון לומר למשה: 'מי' שזה בגימטריא 50 והיינו חצי (50%) ישארו במצרים, ואילו 'מי' ההולכים - והחמישים הנותרים יכולים ללכת. ועל כך השיב לו משה 'בנערנינו ובזקנינו נלך', 'נלך' בגימטריא 100, ונתכוון לומר לו שכל בני ישראל (100%) ילכו.

ויסר מעלי רק את המנות הזה (פרק י' פסוק י"ז)

יש לתמוה מדוע נחרד פרעה דווקא ממכת הארבה, והלא לכאורה המכות הקודמות כגון כינים, ערוב וברד לא היו פחות קשות?

ונראה לפרש בדרך מליצה ע"פ מש"כ בעל הטורים על הפסוק "וינח בכל גבול מצרים" (שמות י', י"ד): שנים במסורה, כאן ו"וינח ביום השביעי", מלמד שנח הארבה בשבת.

ועל זאת נחרד פרעה, ראה שיש לו ענין עם מכה יראת שמים שאינה עובדת בשבת, 'א פרומע מכה', ולכן התחנן: 'ויסר מעלי רק את המוות הזה'...

ואנחנו לא נדע מה נעבד את ה' עד באנו שמה (פרק י' פסוק כ"ו)

אומר ה"חידושי הרי"ם" מגור ע"פ פסוק זה, 'ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' - אין אנו יודעים איזה ערך יש לעבודת ה' שלנו ואם היא לשם שמים ובלי פניות, 'עד בואנו שמה' - עד שנגיע לעולם העליון עולם החשבון, ושם נדע אם היתה עבודתנו כאן בעולם רצויה ומה היה ערכה...

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב (פרק י"א פסוק ב')

ר' משה מרדכי מלעלוב זצ"ל היה מפרש פסוק זה בדרך צחות, כי הכוונה היתה שאם יהיו

עמוסים חובות כ"כ גדולים אחרי שישאלו מהמצרים כסף וזהב, ממילא לא יעלה בדעתם לחזור למצרים מפחד הנושים.

וַיִּתֵּן ה' אֶת חַן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם (פרק י"א פסוק ג')

ה"שפתי צדיק" מדייק שלא נכתב 'ויתן ה' חן לעם בעיני מצרים' אלא 'את חן העם', שכן ליהודי כבר יש חן, רק גוי מגושם אינו מבין ומבחין בחן של יהודי. הקב"ה האיר והבהיק את החן הפנימי של היהודים שכבר היה בהם כלפי חוץ שגם המצרים יוכלו להבחין בו.

וְלִכְל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחַרְץ כְּלָב לְשׁוֹנוֹ (פרק י"א פסוק ז')

ניתן לבאר פסוק זה בדרך צחות ע"פ דברי הגמ' (ב"ק ס:): "כלבים בוכים מלאך המוות בא לעיר כלבים משחקים אליהו הנביא בא לעיר".

ויש לברר, בזמן יציאת מצרים שהיה בעיר גם את מלאך המוות שבא להרוג הבכורים וגם את אליהו שבא לגאול את ישראל, מה אפוא עשו הכלבים?

אלא ע"פ הנ"ל יש לבאר (וכן אומרים בשם ה"בית הלוי") כי משום שלא ידעו אם לשחוק או לבכות פשוט שתקו - 'לא יחרץ כלב לשונו'.

איתא במכילתא (משפטים פרשה כ') שבעבור זה הכלבים שתקו זכו לשכר לדורות שכל בשר טריפה ישליכו לכלב שכתוב (כ"ב, ל'): "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו". (וכן פירש רש"י שם).

וכנגד זה ישנו מדרש (שוחר טוב על תהילים מזמור כ"ח וילקוט שמעוני [וארא] רמז קפ"ב) שהצפרדעים שקפצו לתנור לא מתו מפני שמסרו עצמם לשריפה.

ולכאורה יש להבין, מדוע הכלבים בשכר זה ששתקו קיבלו שכר לדורות ואילו הצפרדעים שמסרו נפש קיבלו שכר רק לשעה שלא ימותו?

אלא, תירץ ר' דוד מטאלנא, שקל יותר לקפוץ לתוך האש ע"מ להישרף מאשר להתגבר על הטבע להתאפק ולא לצעוק...

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ שָׁמַיִם (פרק י"ב פסוק ב')

ופירש"י: "על חודש ניסן אמר לו".

יש לפרש בדרך הלצה כי חודש ניסן הוא ראש החודשים משום שרב בו הדאגות וצער הטרדות

והעבודות הקשות לקראת פסח, וכבר אמרו חכמים (גיטין נו:): "כל המיצר לישראל נעשה ראש"...

וְאִמְרֹתֶם זָבַח פֶּסַח הוּא לֵה' (פרק י"ב פסוק כ"ו)

יש מדרש פליאה שאומר על פסוק זה: "מכאן ששואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח ל' יום". ומדרש זה צריך ביאור, כיצד נלמד כן מפסוק זה?

מבאר הגאון מווילנא כי אם 'נזבח' את המילה "פסח", כלומר שנחלק כל אות במספרה לשניים, במקום האות פ'-מ', במקום האות ס'-ל', ובמקום האות ח'-ד', ברי שיוצא אותיות "למד", ומכאן דרש המדרש שיש ללמוד את הלכות הפסח קודם הפסח למ"ד יום!

וַיִּקַּם פְּרַעֲהַ לְלֵלָהּ הוּא וְכָל עַבְדָּיו וְכָל מִצְרַיִם וַתְּהִי צָעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי אֵין בַּיִת
אֲשֶׁר אֵין שָׁם מוֹת (פרק י"ב פסוק ל')

ופירש"י: "ויקם פרעה - ממטתו".

וצריך להבין מה בא רש"י ללמדנו בכך שפירש שפרעה קם ממיטתו?

אמר על כך הרבי מקוצק, מכאן נלמד מי הוא פרעה! מזהירים אותו שבחצי הלילה ימות כל בכור בארץ מצרים 'מבכור פרעה' וכו', והוא נשאר רגוע והולך לשכב במיטתו כרגיל...

כָּל בֶּן נֶכֶר לֹא יֹאכֵל בו (פרק י"ב פסוק מ"ג)

ופירש"י: "שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים".

נשאלת השאלה, מדוע בליל 'כל נדרי' אנו מתירים להתפלל עם העבריינים, וכן גבי תענית כתוב בגמ' (כריתות ו:): "כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית", ואילו בפסח מחמירים על הפושעים שלא לצרפם?

אלא, מבאר ה"פרדס יוסף", שאם המשומד והעבריינין באים משום שרוצים להצטרף לצום ולתפילה בכדי לבכות ולהתענות עמנו - אנו מקבלים אותם ורוצים שיהיו, מכיון שלשם שמים הם באים וכוונתם טהורה, אולם אם באים רק כאשר מריחים בשר צלי על האש ובאים בכדי לאכול - אז אין אנו מקבלים אותם...

אונקלוס תירגם: "כָּל בֶּן יִשְׂרָאֵל דְּיִשְׁתַּמֵּד לָא יִכּוּל בֵּיה". (כל בן ישראל שהשתמד לא יאכל בו)

טעם לדבר שהוצרך לשנות מהמשמעות הפשוטה של 'בן נכר', מסביר ה"משך חכמה", משום שלא יתכן לפרש כפשוטו, שהרי אם האיסור הוא על ישראל שלא יאכיל לבן נכר, היה צריך

להיות כתוב 'לא יאכיל לבן נכר', ואם האיסור הוא על הגוי בעצמו, הרי הוא אינו מחוייב לכל מצוות התורה ולא נצטווה על כך, אלא על כרחך שהתורה מדברת על ישראל מומר שהוא עצמו גם אסור לאכול מקרבן הפסח.

לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה וְעַצֵּם לֹא תִשְׁבְּרוּ בו (פרק י"ב פסוק מ"ו)

מפני מה פותח הפסוק בלשון יחיד 'לא תוציא מן הבית' ומסיים בלשון רבים 'ועצם לא תשברו בו'?

מביאים על כך תשובה חריפה בשם הגאון מווילנא (וכן בשם ר' זלמן מווילנא [תולדות אדם פ"ד]): הרמב"ם פוסק (פ"ט מהל' קרבן פסח ה"א): 'אין מוציא אחר מוציא' - שאם הוציא אחד את הבשר של קרבן הפסח אל מחוץ לבית ועבר בכך על הלאו של 'לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה' ולאחר מכן בא השני והוציא אותו בשר שבחוץ אל מקום אחר, רק הראשון חייב והשני פטור.

אך כנגד זה יש שובר אחר שובר (שם פ"י ה"ד וה"ז) - אם אחד שבר עצם בבשר קרבן הפסח ולאחר מכן עשה שני שבר באותה עצם, שניהם עברו על 'ועצם לא תשברו בו' ושניהם חייבים. (וכ"כ בירושלמי פסחים פ"ז הי"ג: "יש שובר אחר שובר אין מוציא אחר מוציא").

לפיכך נאמר בלאו הראשון של הוצאת בשר הפסח 'לא תוציא' בלשון יחיד, שכן ב'מוציא אחר מוציא' רק הראשון חייב והאחרים פטורים, ואילו הלאו השני של 'ועצם לא תשברו בו' נאמר בלשון רבים שכן אפילו 'השובר אחר שובר' חייב.

וְלֹא יִרְאֶה לְךָ חֶמֶץ וְלֹא יִרְאֶה לְךָ שְׂאֵר בְּכָל גְּבֻלְךָ (פרק י"ג פסוק ז')

כתוב בגמ' (פסחים ה:): "שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה".

אומר ה"תולדות יעקב יוסף" (בפרשת ויגש) על דרך הלצה, לעולם אין אתה רואה חסרונות שלך וכנגד זה אתה רואה את חסרונותיהם של אחרים ובמיוחד 'של גבוה', של מי שהם למעלה ממך וקדושי עליון אתה מתאמץ למצוא בהם חסרון.

המיוחד שבפרשה

* בפרשה יש את אחד המקומות (מתוך שתיים) שאונקלוס מתרגם מספר חודש לשמו. (י"ב, י"ח). [המקום השני נמצא במדבר ט', ה']

* שם הפרשה הוא השם הקטן ביותר בגימטריא מכל הפרשות. [בשונה מפרשת בראשית שהיא הגדולה ביותר בגימטריא]

נקודת חן לעיון!

"אל תאכלו ממנו נא" (י"ב, ט'), ופירש"י: "שאינו צלוי כל צרכו קוראו נא בלשון ערבי". ויל"ע, שהרי בפסחים מא. פירש רש"י: "אותה צליה שבלשון פרסי קרויה אברנים, בלשון הקודש קרי נא", וצ"ע.

שבת שלום ומבורך, כל טוב ובשורת טובות!

העלון מוקדש להצלחת התורמים ברוחניות ובגשמיות שיזכו לשפע, בריאות ופרנסה

שדכנית לבחורי ישיבה ובנות סמינר ספרדים. לפרטים: 054-8455801

לעילוי נשמת מרן רשכבה"ג הראשל"צ הרב עובדיה יוסף זצוק"ל בן גורג'יה נלב"ע ג' במרחשוון ה'תשע"ד

לעילוי נשמת הבחור יהודה ז"ל בן ר' אברהם ישעיהו שליט"א נלב"ע אור לב' במרחשוון ה'תשע"ט

